

MỘT SỐ ĐÁNH GIÁ VỀ ÁP DỤNG MÔ HÌNH TỔ CHỨC MỚI, NHÌN NHẬN TỪ CỤC THỐNG KÊ TỈNH THÁI BÌNH

Nguyễn Bình*

Tóm tắt:

Trên cơ sở cơ cấu tổ chức của Tổng cục Thống kê (TCTK) đã trình Chính phủ xem xét quyết định. Song song với việc đó TCTK đã tổ chức hội thảo và lấy ý kiến xây dựng mô hình tổ chức Cục Thống kê cấp tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương nhằm đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống thống kê tập trung tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả theo tinh thần Nghị quyết số 18-NQ/TW, Hội nghị TW6 khóa XII. Bài viết này đề cập đến cơ sở khoa học và những ưu nhược điểm của mô hình này.

Ngày 25/10/2017, thay mặt Ban chấp hành Trung ương Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã ký ban hành Nghị quyết số 18-NQ/TW, Nghị quyết Hội nghị lần thứ 6 Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XII (gọi tắt là Hội nghị TW 6, khóa XII) về một số vấn đề tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả. Mục tiêu tổng quát của Nghị quyết "Tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả và phù hợp với thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa nhằm tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản

lý Nhà nước và chất lượng hoạt động của Mặt trận tổ quốc, các đoàn thể chính trị - xã hội, phát huy quyền làm chủ của nhân dân. Tinh giản biên chế gắn với cơ cấu lại, nâng cao chất lượng, sử dụng hiệu quả đội ngũ cán bộ công chức viên chức, giảm chi thường xuyên và góp phần cải cách chính sách tiền lương. Phấn đấu đến năm 2021 cơ bản hoàn thành việc sắp xếp, kiện toàn một số tổ chức và các đầu mối bên trong của từng tổ chức theo hướng giảm đầu mối, giảm tối đa cấp trung gian, giảm cấp phó. Sửa đổi, bổ sung, hoàn thiện một số quy định liên quan đến chức năng, nhiệm vụ tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị để kịp thời khắc

phục tình trạng trùng lặp, chồng chéo chức năng, nhiệm vụ, lĩnh vực quản lý". Thực hiện Nghị quyết nói trên, Tổng cục Thống kê đã dự thảo mô hình Cục Thống kê cấp tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương theo mô hình 5 đơn vị cấp phòng: (1) Tổ chức hành chính; (2) Tổng hợp; (3) Thống kê Kinh tế; (4) Thống kê Xã hội; (5) Thu thập số liệu.

1. Cơ sở khoa học lựa chọn mô hình tổ chức 5 phòng:

Việc thay đổi cơ cấu của một tổ chức chỉ thực hiện khi mô hình cũ không phù hợp với điều kiện, đặc thù kinh tế - xã hội hiện nay. Mô hình cũ bộc lộ một số hạn chế, gây khó khăn trong quá trình điều hành hệ thống. Nên việc hình thành cơ cấu mới

* Cục trưởng Cục Thống kê tỉnh Thái Bình

➤➤➤ THÔNG KÊ VÀ CUỘC SỐNG

xuất phát từ những yêu cầu sau: Đó là thực tiễn phát triển kinh tế - xã hội, đòi hỏi nhu cầu sử dụng thông tin ngày càng lớn, sự quan tâm của xã hội đối với hoạt động thống kê ngày càng khắt khe và chất lượng số liệu đảm bảo. Đó là yêu cầu phải tinh gọn đầu mối, tinh giản biên chế; đó là phát triển nhanh của cuộc cách mạng kỹ thuật 4.0 với sự lên ngôi của CNTT và truyền thông.

Nếu như trước đây khi tiến hành xây dựng cơ cấu tổ chức của Cục Thống kê, ta thường đi theo lát cắt của các nghiệp vụ thống kê theo ngành hoặc khu vực kinh tế như nông nghiệp, công nghiệp - xây dựng, thương mại dịch vụ và dân số - lao động - xã hội môi trường. Khi xem xét xây dựng cơ cấu mới phải xuất phát từ 2 yếu tố chính đó là *đối tượng cung cấp thông tin* và *quy trình sản xuất thông tin thống kê*.

Đối với đối tượng cung cấp thông tin: Hiện nay có 4 loại đối tượng cung cấp thông tin thường xuyên cho ngành Thống kê là: Cơ sở kinh tế (bao gồm cơ sở SXKD và Doanh nghiệp của tất cả các ngành kinh tế); hộ nông thôn; hộ gia đình; đơn vị quản lý nhà nước, đơn vị sự nghiệp và tổ chức xã hội.

Đối với quy trình sản xuất thông tin: Có 3 khâu chính đó là: Thu thập và sản xuất số liệu, phổ biến thông tin thống kê, kiểm tra giám sát quá trình thu thập, tổng hợp.

Nếu như mô hình trước đây do chia các phòng theo lĩnh vực hoặc ngành kinh tế nên các phòng bị cắt khúc đối tượng cung cấp thông tin, gây trùng lặp. Cùng một doanh nghiệp có thể 2 đến 3 phòng của Cơ quan Thống kê xuống thu thập số liệu.

Đối với quy trình do được giao trọn gói các cuộc điều tra nên xu hướng các phòng tập trung vào điều tra thu thập số liệu, phần viết báo cáo phân tích bị coi nhẹ do ít thời gian. Vấn đề giữa đi điều tra có thu nhập cho công chức và làm báo cáo không có kinh phí gây ra sự lãng phí về số liệu, chỉ tập trung cho thu thập, không phân tích và phổ biến thông tin thống kê. Quy trình giám sát, kiểm tra bị buông lỏng, dẫn đến chất lượng số liệu giảm sút.

Riêng phòng Thanh tra ghép vào phòng Tổng hợp, hiện nay trong ngành mở rộng hình thức thanh tra độc lập đối với thanh tra chuyên ngành thống kê, Luật Thanh tra quy định tất cả công chức ngành Thống kê có đủ tiêu chuẩn và điều kiện theo quy

định đều có thể được tiến hành thanh tra các đối tượng.

2. Thuận lợi và khó khăn

Thuận lợi: Có Nghị quyết của Đảng làm rõ quan điểm và mục tiêu cụ thể từng thời kỳ, có các văn bản thể chế hóa của Nhà nước đầy đủ, làm thông suốt tư tưởng của cán bộ, công chức và người lao động. Đây là cuộc tái cơ cấu lại mô hình tổ chức của Cục Thống kê và cùng với thay đổi mô hình tổ chức của cơ quan Tổng cục Thống kê, nhằm phát huy những ưu điểm và hạn chế các nhược điểm của quản lý hệ thống ngành. Việc áp dụng mô hình có căn cứ khoa học, được sự góp ý rộng rãi của các Cục Thống kê, là mô hình được giải trình và nghiên cứu kỹ lưỡng.

Khó khăn:

- Sắp xếp cán bộ lãnh đạo, quản lý các phòng. Hiện nay Thái Bình đang có 7 phòng gồm 7 trưởng phòng và 7 phó phòng. Sau khi sắp xếp lại sẽ chỉ còn 5 phòng, dư 2 trưởng phòng và 2 phó phòng. Do phòng Thống kê Kinh tế là phòng tập trung nhiều báo cáo tháng và báo cáo thường xuyên nên phải lựa chọn 1 đồng chí trưởng phòng có kinh nghiệm và trải qua nhiều nghiệp vụ, nhanh nhẹn, biết sắp xếp và điều

hành công việc khối lượng lớn. Phòng thu thập số liệu là phòng mới chưa có tiền lệ, ngay tại cơ quan TCTK việc hình thành Cục Thu thập số liệu và CNTT là mới, nên đòi hỏi trưởng phòng là giới nghiệp vụ, đã từng trả qua các cuộc Tổng điều tra và điều tra lớn trong năm việc bố trí lãnh đạo các phòng phải đảm bảo nguyên tắc kế thừa - thông suốt - đổi mới - phù hợp, không nhất thiết chỉ là bố trí từ các đồng chí đang trong các phòng tiến hành sắp xếp, mà phải tìm được người phù hợp các điều kiện trên, đây là vấn đề khó đối với Ban lãnh đạo Cục và trực tiếp là người đứng đầu.

- Vị trí việc làm trong các phòng để định ra số lượng biên chế của từng phòng với chức năng nhiệm vụ được giao. Đây là công việc khó khăn, nhưng là cấp thiết theo tinh thần Nghị quyết hội nghị TƯ 7 về cải cách tiền lương cán bộ, công chức. Việc xác định ra vị trí việc làm trong các phòng sẽ định ra được số biên chế, số lượng phó phòng ở các phòng thuộc Cục. Việc xác định phải thống nhất trong toàn ngành để tránh việc Cục làm đúng thì thiệt, không làm đúng thì sẽ có cơ hội, gây ra sự so bì giữa các đơn vị.

3. Chức năng của phòng Thu thập số liệu và sự phối hợp với các phòng khác

Phòng thu thập số liệu được giao tổ chức các cuộc Tổng điều tra, điều tra thống kê hàng năm, thu thập thông tin thống kê từ hồ sơ hành chính và công nghệ thông tin. Theo chương trình điều tra thống kê quốc gia, hàng năm sẽ có khoảng 33 cuộc điều tra, phòng có trách nhiệm triển khai thực hiện các cuộc điều tra quý, năm, định kỳ khoảng 22 cuộc và tiến hành khai thác dữ liệu hành chính từ các cơ quan khác.

- Ngoài Tổng điều tra, thì các cuộc điều tra năm phải quy định rõ ràng, nhất là các cuộc điều tra ảnh hưởng ví dụ điều tra Khảo sát mức sống năm thì 4 kỳ theo hàng quý, năm thì 2 kỳ; hoặc các cuộc điều tra nông nghiệp nhỏ như diện tích gieo trồng, cây lâu năm, cây hàng năm tuy là điều tra năm nhưng lại nhỏ và gắn với báo cáo thì có giao cho phòng thu thập thông tin hay không?

- Phòng thu thập số liệu sẽ trình kế hoạch và triển khai thực hiện đến đâu, làm toàn bộ các cuộc điều tra hay chỉ dừng ở mức khâu chuẩn bị điều tra – thu thập số liệu – tổng hợp xử lý. Sau khi có kết quả bàn giao lại

cho các phòng có liên quan, hay chỉ tiến hành thu thập số liệu, nghiệm thu số liệu, còn phần tổng hợp – phân tích – phổ biến thông tin giao cho các phòng khác.

Đề nghị là phòng thu thập số liệu chỉ dừng đến khi nghiệm thu số liệu, từ giai đoạn tổng hợp xử lý về sau giao cho phòng nghiệp vụ.

4. Chi cục Thống kê huyện, thị xã, thành phố

Hiện nay một số ngành dọc đối với cấp huyện thì đang sáp nhập giảm bớt đầu mối, đặc biệt là ngành thuế đang đi tiên phong. Vậy đối với ngành Thống kê có nên sáp nhập một số chi cục thành các chi cục liên huyện hay không? Theo quan điểm của Thái Bình thì không nên sáp nhập vì các lý do sau:

(1) Thái Bình hiện nay có 286 xã, phường, thị trấn, bình quân mỗi huyện có 35 xã, phường, thị trấn, có huyện cao nhất là Thái Thụy có tới 48 xã, thị trấn. Khi sáp nhập rất khó khăn trong việc thu thập thông tin, trong giai đoạn này việc cung cấp thông tin của người dân và doanh nghiệp tuy đã có chuyển biến nhưng chưa sẵn sàng với việc cung cấp thông tin online, nên cơ quan thống kê vẫn phải tiếp xúc trực tiếp với đối tượng cung cấp thông tin.

➤➤➤ THÔNG KÊ VÀ CUỘC SỐNG

(2) Ngành Thống kê có chức năng rất quan trọng là cung cấp thông tin kinh tế - xã hội cho các cấp Đảng và Nhà nước kịp thời, nhanh chóng. Khi sáp nhập thành thống kê liên huyện thì rất khó khăn trong việc cung cấp và giải trình nhất là giải trình để đối tượng sử dụng thông tin hiểu được bản chất số liệu. Do vậy, ngành Thống kê phải gắn với chính quyền các cấp.

(3) Hiện nay về điều kiện sáp nhập các đơn vị hành chính theo qui định đã có tiêu chí đó là đảm bảo về dân số và diện tích, nhưng vẫn chưa thực hiện được. Nên để các chi cục sáp nhập khi các đơn vị chính quyền cấp huyện được sáp nhập với nhau, tránh tình trạng khi ngành thống kê sáp nhập 2 hay nhiều chi cục, nhưng không đồng bộ với thời gian sáp nhập các đơn vị hành chính của địa phương nên sẽ khó khăn, ví dụ nếu sáp nhập chi cục của huyện A với chi cục huyện B, nếu sau này đơn vị hành chính huyện A không sáp nhập với huyện B mà sáp nhập với huyện C thì khó khăn cho việc điều hành.

(4) Về mặt cơ quan chính quyền có thể sáp nhập được để rút gọn đầu mối các chi cục, nhưng quản lý hiện nay ở địa phương là quản lý song trùng, Huyện ủy quản lý cán bộ theo đảng viên và tổ

chức, Ngành thống kê quản lý kinh phí, biên chế, khi tiến hành sáp nhập việc sinh hoạt của các chi bộ, đảng ủy các chi cục sẽ theo mô hình nào, trực thuộc trực tiếp Đảng ủy Cục Thống kê tỉnh hay trực thuộc các huyện ủy.

(5) Do vậy để có căn cứ khoa học phải có khảo sát chi tiết, cho tiến hành thí điểm một số đơn vị phù hợp, sau đó rút kinh nghiệm, không nên triển khai đồng loạt.

Trên đây là một số vấn đề cần được trao đổi khi áp dụng mô hình tổ chức mới cho Cục Thống kê tỉnh. Điều cốt lõi để hệ thống tổ chức hoạt động tốt và nâng cao hiệu quả đó là nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, Tổng cục Thống kê cho phép các Cục tùy theo đặc thù và trình độ của mình được thu nhận hồ sơ tuyển chọn công chức có thể cao hơn điều kiện tuyển dụng của Tổng cục, không nên để tình trạng tất cả các địa phương đều chung một ngưỡng tiêu chuẩn về công chức.

Đẩy mạnh ứng dụng CNTT trong hoạt động thu thập thông tin, tổng hợp xử lý, phổ biến thông tin thống kê bằng các công cụ đa dạng, ứng dụng những thành tựu mới nhất trong hoạt động thống kê, mạnh dạn đổi mới toàn diện và vững chắc. Tăng cường khai thác cơ sở dữ liệu quốc gia, từng bước

thí điểm khai thác dữ liệu lớn (Big data)./.

Tài liệu tham khảo

1. Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa XII (2017), *Nghị quyết số 18-NQ/TW tại Hội nghị lần thứ 6 về một số vấn đề về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị, tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả;*
2. ThS. Nguyễn Văn Đoàn (2017), "Cục Thu thập thông tin thống kê: Mô hình đề xuất", *Thông tin Khoa học Thống kê số 3 năm 2017.*
3. Hoàng Thúc, Đoàn Dũng (2017), "Thử đề xuất đổi mới cơ cấu tổ chức Cục Thống kê cấp tỉnh, thành phố trực thuộc TW", *Thông tin Khoa học Thống kê số 4 năm 2017.*
3. Bộ Chính trị (2017), *Kế hoạch số 07-KH/TW ngày 27 tháng 11 năm 2017 về việc thực hiện Nghị quyết số 18-NQ/TW và Nghị quyết số 56/2017/QH14 ngày 24 tháng 11 năm 2017 của Quốc hội tiếp tục cải cách tổ chức bộ máy hành chính nhà nước tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả.*
4. Thủ tướng Chính phủ (2010), *Quyết định số 54/2010/QĐ-TTg qui định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của Tổng cục Thống kê.*
5. Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê (2014), *Quyết định số 220/QĐ-TCTK qui định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của Cục Thống kê tỉnh Thái Bình.*